

ДОСТУП ДО ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Тетяна Нещетна
начальник відділу патентної інформації Відділення патентно-інформаційного забезпечення Державного підприємства «Український інститут промислової власності»

Для чого потрібна українському користувачеві патентна документація Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, Угорщини, Болгарії, Естонії, Латвії, Литви?

Справді, вона не входить до мінімуму документації, передбаченої Договором про патентну кооперацію (РСТ), на якому зазвичай базується пошук для цілей експертизи заявок на винаходи у відомствах промислової власності, а перед тим — рішення заявника про доцільність чи недоцільність подання заявки на винахід. Таке рішення можна обґрунтовано прийняти лише після ознайомлення з патентною документацією провідних країн у певній галузі техніки. Однак, патентна документація малих і середніх країн Східної Європи та Балтії становить інтерес для розробників нових технологій не лише для попереднього визначення новизни свого винаходу — в конкретних галузях, у яких певні з цих країн досягли високого рівня розвитку. Це важливо, насамперед, для використання в будь-якій із цих країн у рамках наявного міжнародного науково-технічного співробітництва новіт-

ніх розробок, зокрема запатентованих в Україні та, можливо, і в деяких з цих країн.

Наявність в українській стороні патенту на даний винахід навіть у зазначених східноєвропейських країнах, з якими передбачається таке співробітництво, не позбавляє необхідності проведення ретельного пошуку в їхніх фондах патентної документації перед початком здійснення конкретних проектів, в ході яких заплановано використання запатентованого винаходу. Для того, щоб уникнути порушення патентних прав, чинних на території країни-партнера зі співробітництва, і пов'язаних з цим санкцій, що призводять до значних збитків, необхідно попередньо вивчати патентну документацію цільової країни співробітництва, щоб своєчасно виявити небезпеку.

Які можливості для цього є на сьогодні в Україні?

По-перше, в Україні вже накопичено значний масив патентної документації згаданих країн — як офіційних бюлетенів відомств промислової власності, що містять офіційні повідомлення про видачу патентів, так і описів винаходів до патентів. Зміст офіційних бюлетенів визначається національним законодавством кожної країни та практикою відомства. Офіційні бюлетені зазначених країн, що містять публікації про патенти на винаходи, видаються як на папері, так і (за останні роки) на CD-ROM (див. Таблицю 1). Крім цього, деякі відомства країн Східної та Центральної Європи розмістили офіційні бюлетені на своїх веб-сайтах. Найчастіше вони представлені у форматі PDF, який відображає точний вигляд друкованого видання бюлетеня, сторінка за сторінкою. На жаль, бюлетень у цьому форматі дає мало можливостей для пошуку — при перегляді необхідно перегортати сторінки, як і у паперово-

Рис.1

Таблиця 1. Наявність офіційних бюлетенів країн Східної та Центральної Європи і країн Балтії у ФГК та на веб-сайтах відомств

Країна	Носій	Період	Наявність на веб-сайті відомства
Болгарія	Папір	з 1994	з 2006
Естонія	Папір	з 1995	
Латвія	Папір	з 1993	
Литва	Папір	з 1994	з 2005
Польща	Папір	з 1993	з 1999
Румунія	Папір CD-ROM	1993 - 2002 з 2003	
Словаччина	Папір CD-ROM	1993 - 2007 з 2008	
Угорщина	Папір	1993 - 2006	з 2006
Чехія	Папір	1994 - 2006	з 2000

го видання. Альтернативно офіційний бюлетень може бути представлений у структурованому вигляді як база даних (на веб-сайті патентного відомства Угорщини: http://www.hpo.hu/English/adatbazis/kozlony_ab/) (рис. 1).

Враховуючи, що всі країни Східної та Центральної Європи і країни Балтії протягом останнього десятиріччя стали членами Європейської патентної конвенції і за європейськими заявками з зазначенням будь-якої з цих країн може бути виданий європейський патент, що матиме таку саму дію як і національний патент у цій країні, необхідно також переглядати публікації щодо європейських заявок і європейських патентів, вміщені в їхніх офіційних бюлетенях. До речі, слід пам'ятати, що описи до європейських патентів, крім публікацій національними мовами країн, де вони є чинними, обов'язково опубліковані однією з офіційних мов ЄПВ (англійською, французькою або німецькою).

Отже, можна ознайомитися із описом до такої європейської заявки або патенту однією з цих мов (на сайті офіційних публікацій ЄПВ (<http://www.epo.org/patents/patent-information/european-patent-documents/publication-server.html>) або в пошуковій системі ЄПВ *esp@cenet* (<http://www.espacenet.com/index.en.htm>), є також російськомовні інтерфейси <http://ru.espacenet.com> та <http://ea.espacenet.com>), що спрощує доступ до інформації, що міститься в документі, для тих, хто володіє такою мовою, тобто вона доступна для більш широкого кола користувачів, ніж тексти усіма державними мовами зазначених країн.

Так само і для національних патентів цих країн, які видані на підставі міжнародних заявок, можна знайти описи до відповідних міжнародних заявок англійською/французькою мовою на сайті ВОІВ (<http://www.wipo.int/pctdb/en/index.jsp>).

З 2006 року у світі запроваджено реформовану Міжнародну патентну класифікацію (МПК), яка застосовується відомствами або у вигляді базового рівня, або — детальніше розгалуженого поглибленого рівня. Здійснюючи пошук у фондах патентної документації за МПК слід застосовувати саме той рівень МПК, який застосовує патентне відомство цієї країни для класифікування своїх патентних документів (див. Таблицю 2). В іншому разі пошук може бути неповним через втрату даних.

Для публікації описів винаходів більшість зазначених відомств перейшли з паперового на електронний носій, хоча при цьому ще певний час виходили, а подекуди — зокрема, у Польщі — і нині виходять паралельно з електронними і паперові публікації. Бібліографічні дані, реферати національною та англійською мовами, а також повні описи винаходів національними мовами країн Східної Європи (Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, Угорщини, Болгарії) з 1993 року публікуються на спільному *CD-ROM ESPACE PRECES*. З 1996р. до них долучилися патентні відомства Латвії та Литви. Наявна ретроспектива публікацій різних країн на цих дисках представлена в Таблиці 3. *ESPACE PRECES* публікується 8-10 разів на рік. Окрім цього, випускається пошуковий реферативний патентно-інформаційний продукт *ESPACE ACCESS PRECES* на одному диску, який оновлюється двічі на рік. Співробітництво з Європейським патентним відомством (ЄПВ), що триває з початку 1990-х років, дозволило цим відомствам перейти до публікації своїх патентних документів на електронному носії. *ESPACE PRECES* був першим спільним патентно-інформаційним продуктом на оптичних дисках, що з'явився в результаті співробітництва у рамках проекту RIPP (*Regional Industrial Property In-*

Таблиця 2. Застосування базового або поглибленого рівня МПК патентними відомствами країн Східної та Центральної Європи

Країна	Рівень МПК
Болгарія	поглиблений
Естонія	поглиблений
Латвія	дані відсутні
Литва	базовий
Польща	поглиблений
Румунія	поглиблений
Словаччина	базовий
Угорщина	поглиблений
Чехія	поглиблений

formation Programme) між патентними відомствами цих країн та Європейським патентним відомством (ЄПВ). Пізніше ЄПВ здійснило другий подібний міжнародний проект у співробітництві з відомствами країн СНД, зокрема України, і з 2002 р. публікується спільний регіональний CD-ROM *CIS-PATENT* (CIS — англійський відповідник СНД). Важливою характеристикою обох цих продуктів є наявність англійських рефератів (а *CISPATENT* має також російськомовні реферати), що дає можливість патентним відомствам та користувачам патентної інформації, які зазвичай не володіють мовами національних патентних документів країн-учасниць цих спільних проектів, ознайомлюватися з суттю запатентованих винаходів та враховувати їх у своїй діяльності.

Пошук на CD-ROM серії *PRECES* можливий як за бібліографічними даними та словами з назв винаходу та реферату, так і за номером документа в кумулятивному індексі, що є на кожному диску й містить номери всіх документів, наявних на дисках від початку їх публікації, за країнами. Застосоване на дисках *ESPACE PRECES* та *ESPACE ACCESS PRECES* сучасне програмне забезпечення *MIMOSA* дозволяє здійснювати пошук за великою кількістю різноманітних бібліографічних даних патентного документа (№ заявки, № патенту, дати подання та публікації, заявник, винахідник, індекс МПК тощо) і за словами в назвах винаходів і в рефератах. *MIMOSA* постійно вдосконалюється, при цьому кожна наступна версія повністю сумісна з усіма попередніми та з програмним продуктом *Patsoft*, що застосовувався в перші роки випуску дисків серії *PRECES*. Реферати представлені на дисках як національною мовою кожної країни, так і англійською мовою. Можна проводити пошук за окремими країнами використовуючи для

Таблиця 3. Наявність патентних документів країн Східної та Центральної Європи на дисках *ESPACE PRECES*

Країна	Дата публікації першого з наявних на дисках <i>ESPACE PRECES</i> документів	Номер першого з наявних на дисках <i>ESPACE PRECES</i> документів
Болгарія	15.01.1991	48221
Латвія	20.10.1994	10001
Литва	25.08.1994	3001
Польща	28.06.1991	153900
Румунія	05.07.1992	10001
Словаччина	08.12.1993	277680
Угорщина	28.11.1991	204000
Чехія	17.03.1993	277680

пошукового критерію “реферат” ключові слова відповідною національною мовою. Можна також одночасно про-

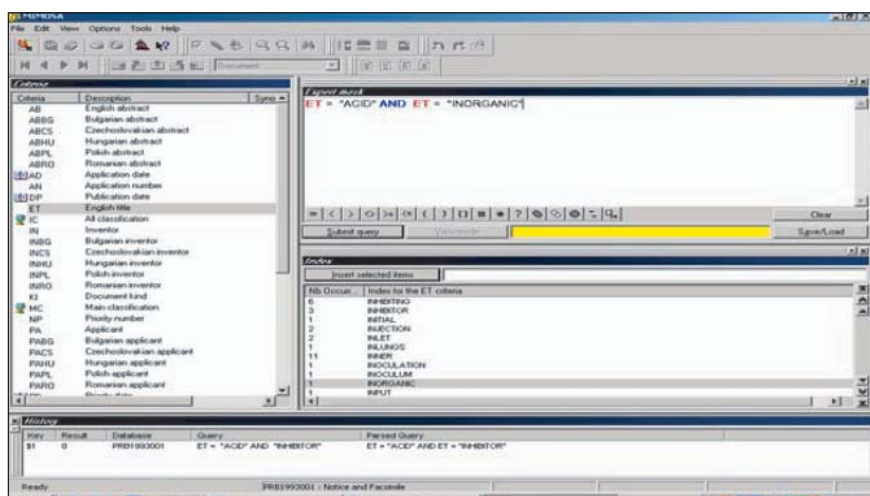
промислової власності” як центр міжнародного обміну патентною документацією отримує патентно-інфор-

Європи і Балтії, розміщені на веб-порталі Департаменту інтелектуальної власності (<http://www.sdip.gov.ua>), веб-сайті Державного підприємства “Український інститут промислової власності” (<http://www.ukrpatent.org>) та його філії “Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг” (<http://www.ip-centr.kiev.ua>).

Ретроспективний фонд патентної документації країн Східної та Центральної Європи за період до 1992 р. (офіційні бюлетені та описи до патентів на паперовому носіїві) формувався в колишньому Республіканському патентному фонді Державної науково-технічної бібліотеки (ДНТБ) у Києві по вул. Горького 180.

В останні роки можна спостерігати виразну тенденцію переходу патентних відомств до розміщення своїх публікацій для безкоштовного доступу в Інтернеті. Це відповідає рекомендаціям документа ВОІВ “Рекомендований мінімальний зміст веб-сайтів відомств інтелектуальної власності” від 10 грудня 1999 р. Зазвичай на сайті викладають офіційний бюлетень (принаймні за останній рік публікації) та/або розміщують бази даних патентних документів. При цьому відомства поступово припиняють випуск друкованих видань, а деякі — навіть і публікацій на CD-ROM, цілковито переходячи на Інтернет-публікації.

Отже, нові надходження до бібліотечних фондів будуть постійно скорочуватися, і майбутнє патентного пошуку належить Інтернету. Уже й на сьогодні є можливість швидко і зручно здійснити пошук у наявних безплатних Інтернет-ресурсах більшості країн Східної та Центральної Європи і Балтії (див. Таблицю 4). Окрім цього, патентні документи зазначених країн можна знайти в пошуковій системі ЄПВ esp@cenet, що містить також додаткову інформацію щодо правового статусу документів та щодо доку-

Сучасне програмне забезпечення *MIMOSA*

водити пошук за декількома або всіма країнами, чия документація представлена на диску, користуючись англійськими ключовими словами. Однак слід враховувати, що на дисках *ESPACE PRECES* та *ESPACE ACCESS PRECES* не до всіх документів є англійські реферати.

Щоб виявити при пошуку всі релевантні документи, доцільно при побудові пошукового запиту використовувати слова з назви винаходу з пошуковим критерієм ET (English Title):

Ураховуючи важливість доступу до патентної документації країн Східної та Центральної Європи для інформаційного забезпечення міжнародного науково-технічного, зокрема військово-технічного, співробітництва України із зазначеними країнами, з метою забезпечення комплектування Фонду патентної документації громадського користування (ФГК) повними описами винаходів зазначених країн, починаючи з 2005 р. і донині, Державне підприємство “Український інститут

маційний продукт *ESPACE PRECES* разом з пошуковими реферативними дисками до нього *ACCESS PRECES* безплатно, надсилаючи в рамках взаємного обміну рівноцінний за змістом (бібліографічні дані, реферати, зокрема англійськомовні, повні описи до патентів) *CD-ROM “Винаходи в Україні”*.

Раніше колишнім Держпатентом України було придбано обидва продукти серії *PRECES* за 1993-1999 рр.

Зацікавлені українські користувачі патентної інформації можуть ознайомлюватися з патентною документацією зазначених країн у читальному залі ФГК за адресою:

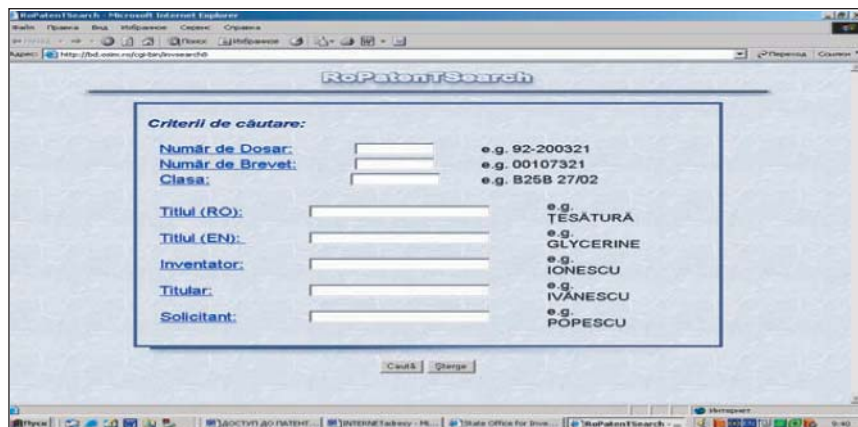
Київ, 01133, бульвар Лесі Українки, 26; тел. 285-82-77.

Консультації з пошуку на дисках надаються працівниками читального залу. Мешканці інших міст України можуть замовити пошук за фондами цих країн та копії окремих документів. Регулярно оновлювані переліки патентної документації, наявної у ФГК, зокрема і країн Східної та Центральної

ментів-аналогів (патентних сімейств), надану з бази даних ЄПВ *INPADOC*. Слід зауважити, що пошукові можливості патентних Інтернет-ресурсів зазвичай обмежені порівняно з пошуковими системами на CD-ROM: зменшений перелік пошукових критеріїв, допускаються лише дуже прості пошукові запити або достатньо внести необхідні дані у готову пошукову форму, наприклад, як у патентній базі даних на веб-сайті відомства Румунії.

З іншого боку, це спрощує користування ними і робить їх доступними навіть для недосвідченого користувача.

Отже, можливості доступу до патентної документації країн Східної та Центральної Європи і країни Балтії для користувачів в Україні досить різноманітні і дозволяють охопити значну частину патентних документів, опублікованих патентними відомствами цих країн на паперовому та електронному носіїві за останні 15 років. Доповнити пошук можна за допомогою безоплатних Інтернет-ресурсів (див. Табл. 4). І все ж, якщо після пошуку в фонді патентних документів

Патентна база даних на веб-сайті відомства Румунії

країни на всіх наявних носіях та в доступних Інтернет-ресурсах залишаються прогалини, або відсутні повні описи знайдених релевантних документів, а вони є суттєвими для прийняття відповідального рішення щодо патентування або використання винаходу, можна зважити доцільність звернутися до служби обслуговування користувачів, що функціонують у відомствах і замовити або пошук визначеного обсягу, або копії патентних доку-

ментів. Контактні дані таких служб містяться на їхніх веб-сайтах (див. Таблицю 4).

Примітка: Таблиця 4 є фрагментом “Переліку адрес зарубіжних патентних баз даних, до яких надається безоплатний доступ в Інтернеті”, розміщеного на згаданих вище веб-порталі Департаменту та веб-сайті ДП “Український інститут промислової власності”, з яких можна безпосередньо скористатися потрібними гіперпосиланнями.

Таблиця 4. Патентні бази даних Східної та Центральної Європи, що безоплатно надаються в Інтернеті

Країна	Адреса веб-сайту	Адреса бази даних патентних документів
Болгарія	http://www.bpo.bg/	
Естонія	http://www.epa.ee/	БД національних патентів (мова естонська, англомовний реферат) http://www.epa.ee/patent/default2.asp БД європейських патентів, чинних в Естонії http://www.epa.ee/ep/default2.asp
Латвія	http://www.lrpv.lv/	
Литва	http://www.vpb.lt/	
Польща	http://www.uprp.pl	Бази даних (польською мовою): БД патентних заявок і патентів на винаходи, корисних моделей http://www.uprp.pl/English/PPOs+databases/
Румунія	http://www.osim.ro/	Патентна база даних Бібліографія румунською мовою, реферат румунською та англійською мовами http://bd.osim.ro/cgi-bin/invsearch8
Словаччина	http://www.indprop.gov.sk	Електронний портал eSKipo: Дані реєстрів патентів на винаходи, корисні моделі, свідоцтв додаткової охорони. Бібліографія, реферати та повні описи до патентів на винаходи, бібліографія та повні описи до патентів на корисні моделі словацькою мовою (патентні документи Словаччини та колишньої Чехословаччини - публікації з 1981р.) http://www.indprop.gov.sk/eskipo.php?lang=en&idd=2
Угорщина	http://www.hpo.hu	Патентна база даних http://www.hpo.hu/English/adatbazisok/
Чехія	www.upv.cz	База даних патентів і корисних моделей http://isdvapl.upv.cz/servlet/page?_pageid=82,315&_dad=portal30&_schema=PORTAL30&447__102.menu_f=4314&448__102.folder_f=5825